

KYRKOR I VÄSTRA VÄRMLAND.

För Arvika Nyheter av LINUS BRODIN.

IV.

Bogens kapell.

Inte alla kyrkor ligga vid stora vägen eller mitt i byn — en del ligga vid någon skogsstig bortom by och farled.

Det är oftast de små kapellen, med stor möda upptimrade i skog och avkrok. Men har någon märkt, hur man sänker rösten, då man talar om dessa? Man finner inte orden stora och klingande, som då man talar om kyrkorna, de stora, som kallas dömer, eller de, som ha anor i byns mitt från påvisk tid. Man talar lågmält och innerligare om kapellen i skogen, man nalkas dem varsamt och mera aningsfullt än man bereder sig för de stora kyrkorna, vars pampiga nycklar självmedvetet pocka på starkare armar och bastantare lås. Har någon därtill märkt, att de små kapellens fattigdom i alla fall dock är skönare än de stora templens vita rum?

Det ligger liksom mera av kristen trosvisshet över de värmländska finntemplen än över sockenkyrkan. Icke så, att sockenkyrkan, den som ansats och byggts som socknens centrum, skulle sakna detta. Tvärtom, gripes man just av den stora tro, som under svåra tider byggt våra kyrkor, men bakom finntemplen ligger ett helt annat krav på gudstjänsthus, en segare tro än på slätten.

Hur kämpade inte finntorpens odlare i norra Värmland för kyrka och präst redan under 1700-talet. Hur tog inte generation efter generation vid för att "skaffa vederbörligt" tillstånd att få bygga "med egna händer och av egna medel" en kapellkyrka. Det är den sega trosvisshet, som är för mer än slättbygdens och det är detta man känner, då man öppnar dörren till skogssocknarnas helgedom.

De områden, som nu utgöra Bogens kapellförsamling, höra icke blott till de senast uppodlade utan också bokstavligt talat till de avkrokar av provinsen, som voro de mäst vanlottade.

När den förste finnen slog sig ned och byggde det första pörtet på Gunnarskogs finnskog lär nog aldrig bli veterligt. Det första säkra årtalet jag har är 1593. Då föddes här på "finnskogen" Pedher

Railan, han som gav namn åt Rajlanstomta och avled hundraårig den 30 juli 1693. Något år därförut hade således hans föräldrar slagit sig ned här. Enligt en senare anteckning byggdes den första rökstgan 1/4 mil norr om kapellet i Bogens hemman år 1609 av Grils Mattson Kavala från Rautalambi socken och i Jösse härads dombok är antecknat "köptes Axland 1/4 hemman från Bortans åbor för 50 riksdaler av Erik Hansson". Anteckningen är under 1685, men köpet synes ha varit tidigare.

I mantals- och skattelängden för Gunnarskog förekomma finntorpen först 1646, men i jordaboken är Axland införd 1641 (troligen det året Erik Hansson köpte av Bortan). Mantalslängden för 1632 har Bogen upptagit som finntorp, och i en senare av år 1637 är Axland införd.

En anteckning i Gunnarskogs kyrkas krönikebok säger, att Hans Finne ägde hela Axland från 1660 till 1673 och i Djurklous anteckningar nämnes finnen Peter Ikoisa som en av de första bebyggarna i Bogen.

För dessa finnbor var naturligtvis Gunnarskogs kyrka det närmaste gudstjänsthuset, varför man kan förstå, att det inte var "närvägs" till kyrkan. Upprepade gånger begärde därför dessa finnar hos vederbörande att få bygga kyrka, och särskilt 1823 var frågan allvarsam, fast intet resultat kom till stånd. Först vid 1841—1842 års riksdag beviljades anslag till bildande av kapellförsamlingar inom Värmlands finnmarker och som en följd av de kungliga breven av den 17 november 1849 och 19 september 1849 bildades Lekvattnets och Bogens kapellförsamlingar.

Samma år, som riksdagen anslag medel till kapellförsamlingen, nämligen 1841, anlades ett järnbruk i Bogen med namnet Mitandersfors. Anläggare var John Mitander, född 1 aug. 1799, död 19 sept. 1861, son av brukspatronen och handlanden Nils Mitander i Filipstad.

Brukspatron Mitander blev denna finnbygds välgörare. Till boställe åt den blivande kapellpredikanten skänkte han 1/60 av Bogens

hemman (statsanslag beviljades för dess bebyggande), till klockarbostad och skolhus skänkte han finntorpet Lyckan och vidare lät han bygga vägar och drog på detta sätt icke blott försorg om bygden, utan han drog den även närmare stora världen.

Före 1841 funnos inga andra vägar här än trampade gångstigar, före 1850 fanns ingen källa i Axland och det tog fem dagar att klövja förnödenheterna till denna avlägsna bygd.

Den 14 maj 1850 lades grunden till Bogens kapell och den 10 juli 1853 invigdes det av kontraktsprosten L. P. Gagner i Arvika. Timmermannen Jan Hellsvik från Sunne var förman vid bygget, Anders Skog från Rexed i Gunnarskog gjorde innanredet och byggmästaren Anders Högberg hade överinseendet. Ledare för bygget var bruksförvaltaren Christian Adolf Sandström vid Mitandersfors. Midsommardagen 1856 överlämnade Sandström och hans hustru Kerstin Gustafsson från Gunnarskog "en utmärkt vacker och väl arbetad messeskrud" till kapellet. Predikstolen förfärdigades 1854 av den då 70-årige "gammalklockaren" i V. Ämtervik, Nils Olsson i Asplungsåsen, den flitige snickaren och kyrkobyggmästaren.

Den förste kyrkvaktmästaren var en gammal finne, förut torpare under Lilla Bogen, Per Jansson, död 1855. Han efterträddes av vice klockaren torparen Anders Nilsson från Bengstorp. Förste klockare och skollärare var Anders Eriksson, född i Gunnarskog den 14 mars 1821, vilken hade sysslan till 1855.

Bogens förste präst var Johan Magnus Wessman, född i Karlstad den 26 okt. 1816 och gift med Sofia Hedberg. Han tillsattes av domkapitlet 1850. Dessa två makar ha i Bogens kapellförsamling för sin hjälpsamhet och uppoffrande människokärlek förskaffat sig ett äreminne, som ännu efter 30 år lyser med oförliknelig glans.

Naturligtvis hade icke allt detta kunnat slutföras eller blivit möjligt på papperet, därest icke folket i obygdens varit den drivande kraften. Under oerhörda vedermodor och försakelser ha människorna arbetat sig fram till en plats i solen. I barkbrödsår och vargatider byggdes välstånd, vägar o. kyrkor för framtid o. eftervärld. Det är framför allt detta, som skapat den egendomliga och förunderliga hälgdagsstämning, som ligger över de små kapellen bortom stora landsvägen.